

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องพัฒนาการของสังคมอีสาน ในพุทธศตวรรษที่ 24-25 มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในภาคอีสาน ในช่วงระยะเวลานั้น ทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อิทธิพลของเส้นทางรถไฟที่มาถึงนครราชสีมา บทบาทของชาวอีสาน ชาวภูไท ชาวจีน และชาวฝรั่งเศสที่ทำการค้า การจัดการปกครองและเมื่อเผชิญกับการเข้ามาของชาติตะวันตก โดยเฉพาะฝรั่งเศส จึงเป็นความจำเป็นที่ทำให้รัฐต้องปรับปรุงระบบบริหารราชการ ทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านขึ้น ทั้งจากราษฎรและขุนนางในท้องถิ่นและเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของผู้คนในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงคือผู้คนในภาคอีสาน ทั้งชาวอีสานและชาวจีน ที่ได้มีการเดินทางขนส่งสินค้าทางเรือไปตามแม่น้ำชี แม่น้ำมูล ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำโขง และผู้ที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับชาวลาวและชาวกัมพูชา

ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. สังคมอีสานเป็นสังคมที่มีชีวิตอยู่ในสังคมเกษตรกรรม มีการทำนาและเลี้ยงสัตว์ คือ โค กระบือ เป็นสำคัญ มีเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง คือทำการผลิตทุกอย่างที่จำเป็นต้องใช้ในครัวเรือน และมีเหลือสำหรับการแลกเปลี่ยนกัน สังคมอีสานจึงเป็นสังคมที่มีการแบ่งปันกันและช่วยเหลือกัน มีชาวอีสานบางคนที่เป็นนายฮ้อยทำการค้าโค กระบือ และมีชาวภูไทเข้ามาค้าขายสินค้า ได้แก่ พลวย หม้อทองเหลือง ฝ่อง

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในภาคอีสานในช่วงเวลานี้ คือ อำนาจของรัฐส่วนกลางที่เข้ามาดำเนินการจัดการปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ในภาคอีสาน ทำให้ราษฎรมีภาระหน้าที่ในการส่งส่วยและถูกเกณฑ์แรงงาน ส่วยที่หัวเมืองต่าง ๆ ส่งไปนั้นเป็นของป่าหรือทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำไปใช้สอยในทางราชการและเป็นสินค้าส่งขายต่างประเทศต่อไป จึงได้ผลประโยชน์จากการค้ากับต่างประเทศ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้มีการปรับปรุงการบริหารราชการและจัดการปกครองให้กระชับมากขึ้น ด้วยการโปรดให้พระเจ้าน้องยาเธอเป็นข้าหลวงต่างพระองค์สำเร็จราชการ ดูแลรับผิดชอบบริหารราชการต่างพระเนตรพระกรรณ รับนโยบายการบริหารจากส่วนกลางโดยตรง และทอนอำนาจเจ้าเมืองท้องถิ่นลง

ทำให้ส่วนกลางมีอำนาจบริหารครอบคลุมทั้งภูมิภาค เนื่องจากขณะนั้นฝรั่งเศสได้ขยายอิทธิพลเข้ามาบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงแล้ว จึงจำเป็นต้องมีนโยบายในการบริหารราชการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจะได้สามารถต่อรองกับฝรั่งเศสได้ แต่ในขณะเดียวกันจากการที่รัฐส่วนกลางได้ปรับปรุงการบริหารราชการ ทำให้เจ้าเมืองและกรมการเมืองท้องถิ่นรู้สึกถึงการสูญเสียอำนาจ ทำให้เกิดการต่อต้านและเกิดกบฏผู้มีบุญขึ้นในภาคอีสาน มีทั้งที่เป็นกรมการเมืองและราษฎร ตลอดทั้งในสภาพสังคมและวิถีชีวิตชาวอีสานซึ่งมีความลำบากจากสภาพธรรมชาติที่ส่วนใหญ่มักจะประสบภาวะฝนแล้ง มีการค้าและการใช้เงินตราน้อย เมื่อต้องเสียส่วยเป็นเงินตราทำให้มีความยากลำบากมากขึ้น ต่อมาเมื่อมีเส้นทางรถไฟขี้นมาถึงนครราชสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2443 จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง มีการค้าขายตัวขึ้นโดยเฉพาะการค้าข้าวที่ขนส่งโดยทางรถไฟและมีสินค้าจากชาติตะวันตกเข้ามายังภาคอีสานมากขึ้น และด้วยความสะดวกของการเดินทาง ทำให้มีชาวจีนเดินทางขึ้นมายังนครราชสีมา ต่อมาจึงมีบทบาทในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจของภาคอีสานเข้ากับเศรษฐกิจของประเทศและของโลก ซึ่งชาวจีนสามารถเดินทางไปทำการค้าอย่างที่ต่าง ๆ ได้ เนื่องจากไม่ต้องอยู่ในระบบไพร่ ไม่ต้องรับใช้มูลนาย ในขณะที่ราษฎรไทยยังผูกติดอยู่ในระบบไพร่ ต้องถูกเกณฑ์รับใช้มูลนาย สังคมไทยจึงไม่มีแรงงานเสรี

2. ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 – 25 นี้ ผู้คนในบริเวณลุ่มแม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำโขง ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคอีสานของประเทศไทยในเมืองต่าง ๆ ของลาวและกัมพูชาได้มีความสัมพันธ์กันด้วยการเดินทางไปมาค้าขาย โดยเฉพาะการเดินทางและขนส่งสินค้าทางเรือในแม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำโขง ทำให้เห็นวิถีชีวิตความสัมพันธ์เกี่ยวของกันของผู้คนในพื้นที่บริเวณนี้

นอกจากนี้แล้วยังมีชาวตะวันตกชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะฝรั่งเศสที่พยายามเข้ามาสำรวจแม่น้ำโขงเพื่อทำการเดินเรือค้าขาย และหวังที่จะใช้เป็นเส้นทางเดินทางการค้าขายไปถึงประเทศจีน ทำให้ไทยต้องมีการปรับปรุงระบบบริหารที่ทำให้รัฐมีอำนาจปกครองอย่างแท้จริง แต่เมื่อเผชิญกับฝรั่งเศสหลังวิกฤติการณ์ ร.ศ. 112 ไทยก็สูญเสียอิทธิพลบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงไป

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการทำการศึกษาคู่เนื่องในหลายมิติ โดยการใช้หลักฐาน ข้อมูล เอกสาร และการศึกษาภาคสนามในพื้นที่ภาคอีสานและบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของผู้คน ความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมและพัฒนาการของสังคมในพื้นที่ในแถบนี้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY